

Відокремлений структурний підрозділ
«Новоушицький фаховий коледж Закладу вищої освіти
«Подільський державний університет»

Самовдосконалення педагога як чинник професійного зростання

Підготувала
Валентина Шинкаренко

План

1. Самоосвіта як безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення педагогів.
2. Принципи самоосвітньої діяльності вчителя.
3. Аспекти вибору змісту і форм самоосвітньої роботи вчителів.
4. Основні компоненти самоосвітньої діяльності.
5. Напрямки реалізації самоосвітньої діяльності вчителів.
6. Орієнтовний план реалізації самоосвіти вчителів.
7. Програма педагогічного самовдосконалення.
8. Етапи реалізації самоосвітньої теми.
9. Рівнево-кваліфікаційна диференціація при організації самоосвітньої діяльності.
10. Етапи самоосвіти вчителя за принципами рівневі-кваліфікаційної диференціації.
11. Алгоритм управлінських дій щодо самоосвіти вчителів відповідно до основних управлінських функцій.
12. Моніторинг самоосвіти вчителя.

*Удосконалення методичної майстерності –
це передусім самоосвіта,
особисті ваші зусилля,
спрямовані на підвищення власної культури праці
і в першу чергу культури мислення.
В.Сухомлинський*

Удосконалення рівня професійної компетентності – один з основних напрямків реформування системи освіти. Головні нормативно-правові документи Міністерства освіти і науки України свідчать:

- « Педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність, загальну культуру».
Закон України « Про освіту»
- « Підготовка педагогічних і науково-педагогічних працівників, їх професійне самовдосконалення – важлива умова модернізації освіти »

Національна доктрина розвитку освіти

Виходячи з цього, головними завданнями післядипломної педагогічної освіти та методичних служб стали питання стимулювання самоосвіти і саморозвитку педагогічних кадрів та надання своєчасної методичної допомоги у даному напрямку.

Таким чином, основною формою удосконалення рівня професійної компетентності вчителя є професійне самовдосконалення шляхом цілеспрямованої самоосвітньої діяльності.

Сучасна педагогіка має потребу у висококваліфікованих спеціалістах, які здатні творчо підходити до організації навчально-виховного процесу та досягати високих якісних результатів.

Виходячи із вищесказаного, можна зробити висновок, що виникає потреба у досконалій організації та управлінні самоосвітньою діяльністю педагогів.

Тому однією із задач післядипломної освіти педагогів є удосконалення роботи у міжкурсовий період за темою самоосвітньої діяльності шляхом стимулювання самоосвіти, саморозвитку та пошуку шляхів самореалізації

особистості вчителів. Педагогічні працівники повинні бути здатні до безупинного самовдосконалення, орієнтованого на відповідність динаміці дійсності.

Завдання удосконалення професійної компетентності педагогічних кадрів, підвищення їх наукового та загальнокультурного рівня вирішуються через систему методичної роботи. У створенні особистісно орієнтованої системи професійного зростання вагому роль відіграє організація самоосвітньої діяльності. Завдяки моніторингу особистої педагогічної діяльності йде накопичення інформації про рівень якості самоосвіти педагога. Таким чином, у кожного педагога з'являється можливість прогнозувати та моделювати особистий розвиток, забезпечуючи безперервне професійне зростання.

Самоосвіта – це безперервний процес саморозвитку та самовдосконалення педагогів.

Самоосвіта вчителя є основною формою підвищення педагогічної компетентності, яка складається з удосконалення знань та узагальнення педагогічного досвіду шляхом цілеспрямованої самоосвітньої роботи. Самоосвіта здійснюється індивідуально або колективно. Суто індивідуально її може виконувати високорозвинена особистість, діяльність якої продуктивна і творча.

Н.В.Бухлова пропонує розглядати самоосвітню діяльність як сукупність декількох «само»:

- Самооцінка – вміння оцінювати свої можливості;
- Самооблік – вміння брати до уваги наявність своїх якостей;
- Самовизначення – вміння вибирати своє місце в житті, в суспільстві, усвідомити свої інтереси;
- Самоорганізація – вміння знайти джерело пізнання й адекватні своїм можливостям форми самоосвіти, планувати, організовувати робоче місце та діяльність;
- Самореалізація - реалізація особистістю своїх можливостей;

- Самокритичність – вміння критично оцінювати переваги та недоліки власної роботи;
- Самоконтроль – здатність контролювати свою діяльність;
- Саморозвиток – результат самоосвіти.

Шляхом досконалої організації самоосвітньої діяльності постійно удосконалюється професійна майстерність вчителя і, як наслідок, формується авторитет педагога серед учнів, батьків, колег. Творчо працюючий педагог сам створює свій особистий імідж.

У педагогічній літературі виділяються такі принципи самоосвіти вчителя:

1. Принцип цілісності (системність самоосвітньої діяльності).
2. Принцип діяльності (практична спрямованість роботи).
3. Принцип мобільності (відповідність змісту самоосвіти рівню професійної компетентності).
4. Принцип самореалізації (впровадження в життя своїх внутрішніх можливостей та здібностей).
5. Принцип самореалізації (здатність особистості раціонально організувати свою діяльність).

Досконала організація самоосвіти залежить від багатьох факторів. Багато залежить від мотивів самоосвіти, об'єктивної і суб'єктивної значущості, теоретичної і практичної підготовки, ступеня оволодіння вміннями здійснювати самоосвітню роботу, фізіологічного й емоційного стану та інших факторів.

Основні принципи організації самоосвітньої роботи вчителів

1. Взаємообумовленість мети, суті, змісту, структури методичної роботи і суспільних потреб, педагогічної практики. Цей принцип вимагає, зокрема, єдності ідейно-політичної та професійної підготовки педагога, посилення уваги до методологічних знань.

2. Безперервність і систематичність підвищення кваліфікації та професійної майстерності працівників упродовж всієї педагогічної діяльності.
3. Комплексне вивчення питань соціології, психології, дидактики, теорії виховання, наукових основ викладання навчальних предметів та поєднання науково-теоретичної підготовки з оволодінням уміннями та навичками, необхідними в педагогічній діяльності.
4. Випереджальний характер підвищення кваліфікації педагога, своєчасне отримання наукової інформації, рекомендацій психолого-педагогічної науки і кращого педагогічного досвіду.
5. Урахування рівня підготовки та індивідуальних інтересів учителів, диференціація змісту і методів методичної роботи.
6. Узгодженість і наступність підрозділів методичної роботи та курсової підготовки, ретельне виконання вчителями до курсових завдань, що дає змогу ліквідувати розрив між практичною діяльністю педагога, узагальнення його досвіду, тобто формування творчого мислення педагога.
7. Взаємозв'язок методичної роботи з творчими пошуками окремих педагогів і всього колективу.

Аспекти вибору змісту і форм самоосвітньої роботи

- Опрацювання законодавчих та нормативно-правових документів з питань освіти;
- Вивчення нових наукових ідей, найактуальніших педагогічних проблем (у відповідності до науково-методичної проблеми школи);
- Вивчення передового педагогічного досвіду;
- Робота над індивідуальною психолого-педагогічною проблемою, докурсовим та післякурсним завданням.

Основні компоненти самоосвітньої діяльності

1. Стартовий інтелектуальний потенціал – це певний обсяг знань, умінь та навичок, набутих учителем. Знання – фундамент пізнавальної діяльності. При постійному саморозвитку вчителя постійно удосконалюється рівень інтелектуальної компетентності вчителя, а саме:

- стан науково-теоретичної підготовки;
- стан психолого-педагогічної підготовки;
- стан методичної підготовки;
- стан технологічної підготовки.

2. Мотиви формування безперервної самоосвіти.

Під мотивацією розуміють сукупність внутрішніх та зовнішніх сил, які збуджують педагога до діяльності та надають їй певного смислу. Серед мотивів найчастіше зустрічаються:

- прагнення до постійного самовдосконалення;
- прагнення до самовираження ;
- прагнення самореалізації та самоствердження особистості;
- професійне зростання;

- розширення кругозору;
- підвищення рівня розвитку усіх видів компетентностей;
- наявність пізнавальної зацікавленості;
- створення позитивного іміджу серед учнів, батьків, колег;
- підвищення кваліфікаційної категорії під час атестації;
- отримання нагород;
- підвищення особистісного рейтингу на різних рівнях підпорядкування.

Психологи виділяють в структурі мотивації такі компоненти:

- самосвідомість,
- самовиховання,
- самонавчання.

3. Навички самостійного оволодіння знаннями – це навички, набуті людиною на підставі власних психофізіологічних особливостей та удосконалені у процесі життєдіяльності:

- читання;
- слухання;
- спостереження;
- експеримент.

4. Уміння розумової діяльності:

- чуттєве пізнання;
- техніка мислення;
- вибір проблем та шляхів рішення.

5. Уміння самоорганізації пізнавальної діяльності – це вибір джерел пізнання:

- вибір форм самоосвіти;
- планування;
- організація робочого місця; самоорганізація;
- самоаналіз; самоконтроль

Напрямки реалізації самоосвітньої діяльності вчителів

Робота над індивідуальною методичною проблемою

Самоосвіта

Підсилення практичного досвіду

МО району
Семінари-практикуми
Інструктивно-методичні наради
Науково-практичні конференції
Взаємовідвідування уроків

Підсилення наукової обізнаності

Психолого-педагогічні семінари
Педагогічні ради
Педагогічні читання

Огляд літератури і педагогічної преси

Презентація індивідуального доробку

Захист педагогічних ідей
Методичний фестиваль
Творчі звіти
Виступи на семінарах

Випуск методичних бюлетенів

Самопрогнозування
Самоцілепокладання
Самооцінка
Самокорекція
Самоконтроль
Самоаналіз

Орієнтовний план реалізації самоосвіти вчителів

№ п/п	Зміст заходів	Мета заходу	Результат
1.	Збір інформації щодо організації самоосвіти	Аналіз основних інформаційних джерел, методичної літератури, документів, перспективних ідей	Скласти перелік основних джерел для інформування педколективу
2.	Створення плану науково-методичної роботи школи	Діагностування індивідуальних можливостей учителів	Надання допомоги у складанні індивідуальних планів самоосвіти

3.	Створення системи семінарів-тренінгів	Підвищення професійної майстерності вчителів-предметників	Втілення перспективних педагогічних ідей у шкільну практику
4.	Організація обміну досвідом	Висвітлення надбань членів педагогічного колективу	Індивідуалізація роботи з учителями
5.	Проведення педагогічних рад	Узагальнення роботи вчителів школи, методичних об'єднань, творчих груп	Удосконалення і конкретизація роботи

Програма педагогічного самовдосконалення

Одним із засобів підвищення професійної компетентності вчителя може бути програма педагогічного самовдосконалення, головною метою якої є всебічний розвиток особистості педагога для подальшого забезпечення оптимальних умов для навчання та виховання учнів.

Основні завдання програми:

1. Виявлення особистісного рівня професійної компетентності на підставі самодіагностики.
2. Раціональне планування самоосвітньої діяльності з урахуванням основних напрямків розвитку освіти.
3. Досконала організація самоосвітньої діяльності та участь у різноманітних формах методичної роботи.
4. Проведення моніторингу професійного зростання.
5. Узагальнення досвіду роботи за результатами роботи над самоосвітньою темою.

Прогнозовані очікувані результати:

1. Розвиток усіх типів рефлексії:

- інтелектуальної ,
- особистісної,
- комунікативної,
- праксеологічної.

2. Підвищення загального рівня професійної майстерності вчителя.

2.1. Підвищення рівня професійної підготовки.

2.2. Покращення усіх видів педагогічної компетентності:

- інтелектуальної,
- психологічної,
- управлінської,
- мотиваційної,
- комунікативної,
- проєктивної,
- дидактичної,
- методичної.

2.3. Моделювання особистого перспективного досвіду роботи.

3. Підвищення рівня організації навчально-виховного процесу

3.1. Створення соціально-психологічних умов для становлення особистості кожного учня.

3.2. Підвищення якості знань, умінь та навичок учнів.

3.3. Розвиток інтересу до предмета.

3.4. Підвищення вихованості учнів.

При здійсненні самоосвіти важливим стає використання комплексного підходу на кожному етапі самоосвітньої діяльності.

Етапи реалізації самоосвітньої теми

1 блок: Підготовчий

- Нормативно-установчий етап;
- Діагностико - аналітичний етап;
- Мотиваційно - цільовий етап.

2 блок: Практичний

- Планово – прогностичний етап;
- Діяльнісно – акумуляційний етап;
- Адаптивно – перетворювальний етап;

3 блок: Узагальнюючий

- Контрольно – рефлексивний етап;

- Результативно – узагальнюючий етап;
- Корекційно – прогнозуючий етап

Рівнево-кваліфікаційна диференціація при організації самоосвітньої діяльності

При організації самоосвітньої діяльності неприпустимо формально ставитися, тобто висувати однакові вимоги, до учителя – початківця та учителя із стажем. При переході вчителів від однієї кваліфікаційної категорії до іншої обов'язково слід будувати самоосвітню роботу з удосконалення рівня професійної майстерності згідно з результатами атестації. На кожному наступному етапі зміст та результати роботи значно відрізняються від попереднього. Кожного разу, докладаючи більше зусиль до самоосвітньої роботи над собою, вчитель постійно переходить на більш високий рівень самоосвіти і, як наслідок, підвищує кваліфікаційну категорію.

Планування роботи адміністрації школи з управління самоосвітньою діяльністю також повинне будуватися на підставі диференційованого підходу.

Етапи самоосвіти вчителя

за принципами рівнево - кваліфікаційної диференціації

I етап – профадаптаційний (зі спеціаліста на II категорію);

II етап – самовизначення (з II категорії на I категорію);

III етап – самоактуалізація (з I категорії на вищу);

IV етап – самореалізації (з вищої категорії на здобуття методичних звань)

I етап самоосвіти вчителя – профадаптаційний

(зі спеціаліста на II категорію)

Форми самоосвіти

Індивідуальні	Колективні
Стажування	Відвідування школи молодого вчителя.
Навчання у процесі контролю та експертної оцінки керівників школи.	Пасивна участь у різноманітних семінарах шкільного та районного рівня.
Відвідування уроків вчителів – наставників.	Відвідування консультпункту.

Зміст самоосвіти

- Первинне ознайомлення з професією.
- Пошук базових педагогічних ідей.
- Виявлення своїх слабких сторін та можливостей професійного росту.
- Поповнення педагогом базових предметних знань (дидактичних, методичних, психолого-педагогічних, загальнокультурних) згідно з результатами діагностики.
- Формування професійно важливих умінь і навичок.
- Ознайомлення з системою роботи колег.
- Моделювання особистої системи роботи.
- Оволодіння технологією розробки індивідуальної системи роботи.
- Вироблення концепції педагогічної діяльності.

II етап самоосвіти вчителя – самовизначення

(з II категорії на I категорію)

Форми самоосвіти

Індивідуальні	Колективні
Навчання у процесі контролю та експертної оцінки керівників школи.	Активна участь у різноманітних семінарах шкільного та районного рівня.
Відвідування уроків вчителів – наставників.	Участь у роботі творчих та динамічних груп.

Зміст самоосвіти

- Експериментальна апробація теоретичної моделі.
- Поглиблення зв'язків між головними компонентами особистої системи роботи вчителя.
- Розвиток професійно важливих умінь і навичок.
- Вивчення передового педагогічного досвіду.
- Пошук оригінальних педагогічних прийомів навчання.
- Усунення з системи роботи форм і методів діяльності, ефективність яких є підтверджена практикою.

III етап самоосвіти вчителя – самоактуалізація

(з I категорії на вищу)

Форми самоосвіти

Індивідуальні	Колективні
Розробка програм експериментальної роботи.	Активна участь у різноманітних семінарах, конференціях, фестивалях педагогічних ідей.
Складання авторських методичних рекомендацій. Розробка авторських програм.	Участь у роботі районних та обласних творчих груп.
Публікації в пресі.	
Презентація досвіду роботи.	
Проведення авторських семінарів.	

Зміст самоосвіти

- Суттєве оновлення теоретичної моделі системи роботи новими формами та методами діяльності.
- Розробка методичних продуктів.

- Осмислення власного досвіду та його систематизація.

IV етап самоосвіти вчителя - самореалізація

(з вищої категорії на здобуття методичних звань)

Форми самоосвіти

Індивідуальні	Колективні
Наставництво.	Керівництво школою молодого вчителя.
Майстер – клас.	Участь в апробації навчально-методичного комплексу.
Видавнича діяльність.	Участь у роботі обласних творчих груп.
Створення монографій.	
Експертна робота.	
Проведення серії відкритих заходів.	
Авторські курси.	

Зміст самоосвіти

- Визначення оптимального варіанта взаємозв'язку компонентів системи та їх особливості.
- Відсутність принципових протиріч між головними компонентами та суб'єктами педагогічного процесу в умовах створеної системи.
- Розповсюдження особистого досвіду.
- Науково-дослідницька діяльність.
- Експериментальна робота.

Алгоритм управлінських дій щодо самоосвіти вчителів

відповідно до основних управлінських функцій

1. Планово – прогностична функція;
2. Діагностична;
3. Інформаційно – аналітична;
4. Мотиваційно – цільова;

5. Організаційно – координаційна;
6. Контрольно – діагностична;
7. Регулятивно - корекційна.

Моніторинг самоосвіти вчителя

Параметри	М. б.	Показники параметрів	Варг	Ступінь вияву				
				1	0.75	0.5	0.25	0
1. Усвідомлення необхідності самоосвіти	3	<ul style="list-style-type: none"> Розуміння сучасних завдань загальноосвітнього навчального закладу; Самоаналіз та самооцінка власної педагогічної діяльності; Конструктивне сприйняття досягнень педагогічної науки та ППД 						
2. Мотивація самоосвіти	4	<ul style="list-style-type: none"> Прагнення до самовдосконалення; Прагнення до самовираження; Утвердження цінності педагогічної творчості у колективі; Проходження атестації 						
3. Здійснення самоосвіти	5	<ul style="list-style-type: none"> Планування самоосвіти; 						

		<ul style="list-style-type: none"> • Врахування у змісті самоосвіти власного рівня теоретичної і практичної підготовленості; • Самостійний пошук інформації з метою саморозвитку; • Визначення теми для поглибленого вивчення; • Комплексний підхід до самоосвіти 						
4. Результативність самоосвіти	5	<ul style="list-style-type: none"> • Якісні зміни у педагогічній діяльності; • Підготовка власних програм, підручників, посібників; • Здійснення інноваційної діяльності; • Творче використання у педагогічній діяльності досягнень ППД; • Створення авторської ідеї навчання і виховання 						
Всього балів	17							